

Ris eller ros åt det svenska biståndet?

- en kvantitativ innehållsanalys av den svenska biståndsdebatten i media

Abstract

Sveriges bistånd är väl förankrat i det svenska folket och är internationellt sätt känt för att vara av god kvalitet. Emellertid utsätts det svenska biståndet alltjämt för kritik. Den här uppsatsen syftar till att undersöka den svenska biståndsdebatten i media. Undersökningen ämnar pröva våra två hypoteser. Huvudhypotesen är att biståndsdebatten i media har blivit allt mer kritisk över tid. Underhypotesen handlar om att Afrika är det geografiska mottagarområde vars bistånd kritiseras i störst utsträckning. Vår metod är kvantitativ innehållsanalys och materialet består av artiklar från tidningarna Aftonbladet och Dagens Nyheter. Vi undersöker två stickprov från tvåårsperioderna 1995-1996 och 2007-2008. Hypoteserna är underbyggda av medieteori och empiriskt material om den svenska biståndsdebatten. Resultatet av undersökningen visar att vår huvudhypotes kan falsifieras, emedan kritiken mot svenskt bistånd inte har ökat. Underhypotesen kan emellertid till stor del verifieras, då en markant del av de kritiska artiklarna visade sig behandla Afrika.

Nyckelord: bistånd, media, kritik, Afrika, kvantitativ innehållsanalys, Aftonbladet, Dagens Nyheter

Antal ord: 9709

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
2	Syfte och hypoteser	1
2.1	Disposition	3
3	Bakgrund: Det svenska biståndet.....	4
4	Teori	6
4.1	Teori som ligger till grund för hypotes I.....	6
4.1.1	Medieutveckling.....	6
4.1.1.1	Sensationsjournalistik.....	6
4.1.2	Ifrågasättande av bistånd.....	6
4.1.2.1	Granskningsrapporter.....	7
4.1.2.2	Den växande biståndskritiken.....	7
4.2	Teori som ligger till grund för hypotes II.....	8
4.2.1	Kritik mot Sveriges bistånd till Afrika.....	9
5	Empiriskt material	11
5.1	Urval och avgränsning	11
5.1.1	Mediekällor	11
5.1.2	Tidsperiod.....	12
5.1.3	Sökord	12
6	Metod.....	12
6.1	Metodbeskrivning.....	14
6.2	Metodprocessen.....	15
6.2.1	Kodschema, variabler och variabelvärden	15
6.2.2	Tolkningsregler och kodningsprinciper	16
6.2.3	Validitet och reliabilitet.....	16
7	Resultat och analys.....	18
7.1	Hypotes 1 - Resultat och analys	18
7.1.1	Resultat.....	18
7.1.2	Analys.....	21
7.1.2.1	År 1995-1996.....	21
7.1.2.2	År 2007-2008.....	22

7.2	Hypotes 2 – Resultat och analys	23
7.2.1	Resultat.....	23
7.2.2	Analys.....	25
8	Slutsats.....	27
9	Referenser.....	29
9.1	Sekundärmaterial.....	29
9.2	Primärmaterial.....	32
9.2.1	Dagens Nyheter	32
9.2.2	Aftonbladet.....	35

1 Inledning

Vår uppsats ämnar undersöka biståndsdebatten i svensk media. Fokus ligger på att studera en eventuell förändring av debatten kring bistånd över tid. Vi använder oss av stickprov från två olika tvåårsperioder nämligen, 1995-1996 och 2007-2008 och jämför dem för att få en bild av utvecklingen av biståndsdebatten. Eventuella skillnader mellan åren för stickproven kommer sedan att analyseras. Vårt främsta syfte är att se huruvida svenska biståndsdebatten i media blivit alltmer kritisk över tid. Vidare avser vi studera vilket geografiskt mottagarområde det kritiserade biståndet främst är riktat mot, sett under båda tvåårsperioderna.

Sverige har som biståndsgivare ett gott rykte bland mottagarländerna för att vara en generös och trovärdig donator. Enligt en rankning av 22 länder, utförd av *Center for Global Development* angående hur ländernas politik främjar global utveckling, hamnar Sverige på andra plats med motiveringen att svenskt bistånd både kvantitativt och kvalitativt är näst bäst i världen (Svenska Dagbladet, 2009-05-02). Biståndet är väl förankrat hos det svenska folket, vars biståndsvilja sedan länge varit hög. Det finns dock problem med det svenska biståndet. Till exempel är kriterierna för val av mottagarländer inte helt transparenta och förmågan att koordinera hjälpen med andra organisationer kunde vara betydligt bättre. Vidare riktas kritik mot bristfällighet i implementering av målet med svensk biståndspolitik i hjälpinsatser (Danielson-Wohlgemuth 2005: 518-545).

Vårt arbete ämnar inte endast fokusera på Sidas bistånd, då även andra aktörer spelar en viktig roll inom den svenska biståndsverksamheten. År 2007 gick omkring 53 % av det svenska biståndet via Sida till andra biståndsaktörer och organisationer såsom Utrikesdepartementet, Swedfund, Diakonia och SOS barnbyar (Sidas hemsida, 2009-05-03).

Det svenska biståndet är inte en självklarhet och särskilt i tider av besparingar kan beskyllningar om brister i biståndsverksamheten drabba biståndsviljan hårt (Lodenius 2008:3). Då medias roll som opinionsbildare är stor, är det av intresse att studera utvecklingen av mediebevakningen av bistånd. Visar vår undersökning på en förändring av kritiken mot bistånd, skulle det kunna ha betydelse för biståndsoptionen såväl som för den svenska biståndsverksamheten.

Metoden vi valt att använda oss av för att undersöka biståndsdebatten i media är kvantitativ innehållsanalys. Vårt material består av artiklar från år 1995, 1996, 2007 och 2008. Artiklarna är hämtade från två av Sveriges ledande dagstidningar, *Dagens Nyheter* och *Aftonbladet*. Anledningen till vårt val av år för stickproven beror bland annat på att vi ville använda oss av ett relativt stort tidsspänn för att kunna peka på en reell förändring. Dessutom ansåg vi det vara problematiskt att studera åren i början av 90-talet p.g.a. den ekonomiska lågkonjunkturen, då inställningen till bistånd ofta följer konjunktursvängningarna (Liljeström 2008:4) Vårt val av tidsperiod och tidningar motiveras djupare i materialkapitlet.

2 Syfte och hypoteser

Målet med uppsatsen är alltså att undersöka biståndsdebatten i media och främst huruvida den blivit mer kritisk över våra tvåårsperioder. Vi ämnar inte att djupare argumentera kring orsaker till resultatet, men kommer i uppsatsens analysdel resonera kring dessa och i slutsatsen belysa eventuella effekter. När vi talar om mediebevakningen som kritisk eller ej, handlar det främst om huruvida debatten som förs i media i huvudsak är kritisk eller inte, snarare än tidningens uppfattning. Då media har en betydelsefull roll som opinionsbildare i samhället är det av stort intresse att undersöka hur biståndsdebatten framförs i svensk media. Dessutom visar undersökningar att biståndspolitikerna är ett politikområde som människor i allmänhet vet relativt lite om och kan därmed uppfattas som något av ett elitfrågeområde (Otter 2003:116). Därför är den mediala framställningen av bistånd extra viktig för vilken bild den svenska befolkningen får av biståndsverksamheten. Därutöver är biståndet en sektor för vilken anklagelser om t.ex. oegentligheter kan få stor betydelse, då det kan leda till en minskad biståndsvilja (Lodenius 2008:3). Då vår utgångspunkt är att bistånd fyller en viktig funktion, anser vi en sådan utveckling vara bekymmersam. Samtidigt som den svenska opinionens biståndsvilja länge varit relativt hög, syns tecken på en ökad kritik gentemot biståndet. Det gör det desto mer intressant att se hur biståndsdebatten de facto tar sig uttryck i media. Vidare finner vi det intressant att undersöka vilket det geografiskt mottagarområde för biståndet som kritiserats är, då det kan påverka allmänhetens syn på området. Vi menar att det frivilliga biståndsgivandet till området vars bistånd kritiserats starkt, skulle kunna minska, vilket kan få konsekvenser för områdets utveckling och gör det därmed viktigt att studera. Vi menar att Afrika är ett mottagarområde för bistånd som utsätts för mycket kritik. Vi vill poängtera att vi inte ämnar ge en representativ bild av svensk media, då två tidningar inte kan representera hela den svenska medierapporteringen. Materialet består av artiklar från Dagens Nyheter och Aftonbladet. Genom kvantitativ innehållsanalys kommer data att sammanställas och analyseras utifrån våra hypoteser. Den teoretiska anknytningen sker genom medieteorier och olika empiriska underlag som utgör grunden för våra hypoteser.

Huvudhypotesen:

- ◆ Biståndsdebatten i media har blivit mer kritisk på senare tid

Underhypotesen:

- ◆ Afrika är det geografiska mottagarområde vars bistånd, under båda tvåårsperioderna, kritiserats i störst utsträckning

2.1 Disposition

Uppsatsen inleds med en bakgrund av det svenska biståndet. Detta för att ge läsaren viss kunskap om utformningen av det svenska biståndets samt ge en överblick av hur biståndet tidigare har sett ut och ser ut idag. Därefter följer teoridelen som redogör för den teori och empiriskt underlag som ligger till grund för vårt val av hypoteser. Vi beskriver sensationsjournalistiken och redogör för rapporter och annat material som rör den svenska biståndsdebatten och som styrker valet av hypoteser. I kapitlet därefter redovisas det empiriska materialet vi använt oss och val av sådant som tidsperiod och mediekällor motiveras. Sedan följer metodkapitlet, där en noggrann beskrivning av metoden liksom metodprocessen utförs. Vidare redovisas undersökningens resultat med tillhörande analys av t.ex. möjliga orsaker till resultatet. Sist i uppsatsen ges en sammanfattning, där en kortare diskussion kring bl.a. resultatets potentiella effekter även förs.

3 Bakgrund: Det svenska biståndet

Det första svenska statliga biståndsorganet bildades 1962 och fick 1965 namnet Swedish International Development Authority (SIDA). Den svenska traditionen av starka statliga institutioner bidrog till att institutionen inom 10 år hade vuxit till att bli det största organet för ärenden gällande utvecklingsarbeten. I mitten av 1970-talet blev emellertid SIDA som enda förvaltare av bistånd ifrågasatt och ett antal närliggande organ skapades och slogs samman till Sida, 1995. Dagens Sida är tätt kopplat till Utrikesdepartementet. (Danielsson-Wohlgemuth 2000: 253-254)

Förutom Sida finns det i Sverige idag mängder av enskilda biståndsorganisationerna (NGO: s), med verksamheter över hela jorden. Sida samarbetar med dessa organisationer, liksom med olika typer av föreningar, företag och andra myndigheter vilka genomför gemensamma insatser i utvecklingsländer. Utöver det får hundratals svenska organisationer stöd av Sida till egna biståndsprojekt. Sida är även aktivt i utvecklingsfrågor som behandlas av EU och FN (Sidas hemsida, 2009-05-19).

Sedan 1960-talet har målet för det svenska biståndet främst varit fattigdomsbekämpning och kraven på samarbetspartners (biståndsmottagare) relativt låga. Detta hänger samman med uppfattningen om att bistånd ska stödja mottagarnas egna visioner om utveckling, och inte användas för att saluföra det svenska exemplet. Ledord som ”hjälp till självhjälp” har därför varit bestående under flera decennier (Danielsson-Wohlgemuth 2009:518f). Sveriges syn på utveckling, som inte enbart en fråga om ett lands inkomstnivå, har också tagits efter av andra biståndsgivare. Målsättningarna för biståndet har dock i vissa fall visat sig vara svåra att uppnå, speciellt vid diffusa mål som effektivisering (Danielsson-Wohlgemuth 2009:543, 518).

År 1968 antog Sverige målet att 1 % av BNP skulle avvaras till bistånd. Målet har dock sedan 1980-talet inte uppfyllts och har i stort sett blivit ersatt av ett mål på 0,7 % av BNP, vilket även är FN: s officiella mål (Danielsson-Wohlgemuth 2009:537).

Trots att en strävan från svenskt håll har varit att ha relativt få mottagarländer, har antalet länder som mottagit bistånd varit tämligen högt och ökade dessutom kraftigt mellan åren 1992-1995 (Danielsson-Wohlgemuth 2009:538). Sedan år 1996 var antalet mottagarländer relativt konstant fram till det senaste regeringsskiftet, då biståndsminister Gunilla Carlsson omorganiserade den svenska biståndspolitik. Antalet mottagarländer minskades betydligt och beslutet baserades på argumentationen att då biståndet koncentreras till ett färre antal länder leder det till en effektivisering (Sidas hemsida, 2009-05-05).

I syfte att effektivisera biståndet har genom åren även andra åtgärder genomförts. Förutom att världens biståndsgivare skrivit under Millenniemålen,

antogs år 2005 Parisdeklarationen. Då biståndet i världen har ökat ställs högre krav på organisering och administration från både givare och mottagare. Genom deklarationen vill biståndsgivarna tillsammans med samarbetsländerna förbättra koordinationen och resultatredovisningen av biståndet (Sidas hemsida, 2009-05-04). Ytterligare steg som tagits för att förbättra svenskt utvecklingssamarbete är införandet av PGU, Sveriges politik för global utveckling. Denna nya inriktning antogs år 2003 och innebär att biståndet, såväl som alla andra av Sveriges politikområden, ska ha en rättvis och hållbar global utveckling som målsättning. Därmed ska fattiga länders möjlighet att dra nytta av globaliseringen prioriteras och samstämmighet om detta ska råda mellan politikområdena (Regeringskansliets hemsida, 2009-05-05).

Trots insatser för förbättring av bistånds- och utvecklingssamarbete i Sverige, menar vissa att svenskt bistånd alltid har karaktäriserats av en förändring på ytan, men inte på djupet. Uppfattningar och praxis kring sådant som fattigdomsbekämpning och mottagaransvar har över tid i stort sätt varit oförändrade (Danielsson-Wohlgemuth 2009:543). Dessutom har diskussioner kring bistånd ofta kommit att handla om storleken på det ekonomiska stödet, snarare än effektivisering i distributionen av bistånd (Danielsson-Wohlgemuth 2009:537). Samtidigt poängteras från andra håll förtjänsterna av det svenska biståndet för mottagarländerna. Samtidigt som en ökad effektivisering alltid bör vara en målsättning för biståndsverksamheten, är det enligt dem viktigt att komma ihåg att biståndet faktiskt ger stora effekter i form av bland annat en snabbare tillväxt i många av mottagarländerna (Lodenius 2008:4).

Det folkliga stödet för bistånd i Sverige har under längre tid varit relativt högt, något som framkommer i de årliga opinionsundersökningar om biståndsviljan som Sida utför. Det svenska biståndet har kopplingar till den svenska folkrörelsetraditionen, då det i folkrörelserna tidigt fanns ett internationellt engagemang. Innan 1950-talet var det inte heller riksdag och regering som hade huvudansvaret för biståndet, utan istället olika humanitära organisationer (Lodenius 2008:7). Sedan 1980-talet har dock vissa upp- och nedgångar i opinionsmätningar av biståndsviljan förekommit. Hushållens ekonomiska förväntningar, till följd av konjunkturen, har till stor del följt biståndsviljan, vilket kan förklara nedgången av biståndsviljan under 1990-talet. Vidare syns en uppgång av biståndsviljan efter flodvågskatastrofen i Asien år 2005 (Liljeström 2008:3). Det hör samman med att människor vanligen är mindre kritiskt inställda till bistånd som går till humanitära katastrofer än till mer långsiktigt bistånd (Liljeström 2008:19).

4 Teori

Det finns många teorier om bistånd såväl som om media. Respektive ämne är föremål för utbredd forskning. Däremot har vi funnit det svårt att hitta forskning som rör bistånd och media tillsammans. Den teoretiska basen för vår uppsats ges av en medieteorier om s.k. sensationsjournalistik samt empiriskt underlag i form av granskningar av biståndet, inlägg i och en kartläggning av biståndsdebatten. Teorins funktion är att underbygga och verka som stöd för våra hypoteser.

4.1 Teori som ligger till grund för hypotes I

4.1.1 Medieutveckling

En stor del av informations spridningen i världen sker via olika typer av mediala källor. Mängden av massmediala källor har ökat explosionsartat under det senaste århundradet och Internets framväxt har inneburit en större tillgänglighet av nyheter och annan information. Massmediernas inverkan på samhället är stor och tar sig olika uttryck. Nyhetsmedier sätter till stor del dagordningen för vad allmänheten anser vara viktiga frågor, genom att ge olika nyheter olika stort utrymme. Vidare påverkar media även den allmänna opinionen, då människor ofta använder nyhetsmedia som ett fönster ut i en verklighet de själva saknar erfarenhet av (McCombs 2004:1-5). När det gäller medias nyhetsvärdering är tendensen, och har ofta varit, att ge negativa nyheter företräde framför positiva i rapporteringen. Andra exempel på faktorer som har betydelse för huruvida nyheten presenteras eller ej är närheten i tid, rum och kultur samt om nyheten är oväntad, rör någon konflikt eller handlar om välkända personer (Johansson 2004:224ff).

4.1.1.1 Sensationsjournalistik

Massmedia anses ha en central funktion i det svenska samhället och ska vara ett forum för politisk debatt, granskning och information. (Ghersetti 2007:243) Förändringar i form av ökad kommersialisering och globalisering i den svenska såväl som internationella mediestrukturen under 1980- och 1990-talet har banat väg för en allt mer omfattande ”sensationsjournalistik” (Ghersetti 2007:245).

Denna sortens journalistik uppmärksammar nyheter som är oväntade och avvikande och som på så sätt drar åt sig uppmärksamhet från läsarna. Vidare tenderar händelser av negativ karaktär att vara mer frekventa och ha ett högre nyhetsvärde (Ghersetti 2007:251f). Samtidigt som media har en viktig uppgift i att granska och ifrågasätta, hävdar somliga att det finns en fara med sensationsjournalistiken. Risker är att journalistiken förflyttar sig mot en dramatiserande och underhållande diskurs och därmed rör sig bort från den informerande karaktären. Följderna kan bli att distinktionen mellan information och underhållning suddas ut. Ett flertal debattörer har varnat för denna utveckling ur ett etisk och demokratiskt synsätt liksom i informationssyfte och menar att betydelsefulla frågor gällande politik och ekonomi kan hamna i skymundan. Vidare menar man att detta inte endast gäller kvällstidningar och veckopress utan är en utveckling som även går att skönja i kvalitetsmedier som morgontidningarna (Ghersetti 2007:242f). Då människor i allmänhet förväntar sig och kräver att myndigheter som Sida såväl som enskilda biståndsorganisationer har en fungerande verksamhet, menar vi att framhållna brister hos dem skulle kunna anses vara sensationsnyheter. Utvecklingen mot en ökad sensationsjournalistik skulle då innebära en ökning av kritiska och negativa artiklar om bistånd, vilket ger stöd för vår hypotes.

4.1.2 Ifrågasättande av bistånd

Trots att Sveriges biståndsarbete har ett gott rykte utomlands möter sektorn en hel del kritik på hemmaplan. Det som underbygger vår hypotes om att den svenska biståndsdebatten i media blivit alltmer kritisk är dels ovanstående teori och dels de granskningar och kritiska tongångar gentemot biståndet som presenteras nedan.

4.1.2.1 Granskningsrapporter

Riksrevisionen bildades år 2003 och övertog då det statliga ansvaret för revision från föregångarna Riksrevisionsverket och revisorerna i Riksdagen. För att sträva mot en effektiv förvaltning inom statens verksamhet och en god resursanvändning är riksrevisionens arbete att granska den statliga verksamheten, därigenom är riksrevisionen en del av riksdagens kontrollmakt. (Riksrevisionens hemsida, 2009-05-05) Mellan våra två utvalda tvåårsperioder, åren 1995-1996 och fram till 2007-2008 har riksrevisionen utfört fem stycken rapporter med avseende på Sidas verksamhet. Granskningsrapporterna är publicerade åren 1996, 1999, 2004 samt två stycken år 2007. De publicerade rapporterna belyste brister och svagheter i biståndet samt gav förslag på förbättringar. Mer specifikt kritiserades biståndet genom budgetstöd, kontrollen av biståndet via enskilda biståndsorganisationer samt biståndssamordningen. En av rapporterna från år 2007 fick stor uppmärksamhet i media och hos allmänheten (Sidas hemsida, 2009-05-05). Rapportens titel är *Oegentligheter inom bistånd – Är Sidas kontroll av*

biståndsinsatser via enskilda organisationer tillräcklig? och kritiserar Sidas hantering av samarbetena med de enskilda biståndsorganisationerna. Riksrevisionen pekar på att Sida genom sin bristfälliga kontroll och struktur har missat oegentligheter och problem i många av de granskade biståndsprojekten. Med anledning av rapportens kraftiga kritik samt reaktionerna som den väckte, tillsatte Sida strax därefter en oberoende revisionsfirma med uppgift att i sin tur granska misstankarna om oegentligheter. Den nya rapporten som framtoogs visade en mer nyanserad bild av Sidas biståndsverksamhet även om vissa problem kvarstod (Sidas hemsida, 2009-05-05).

Förutom Riksrevisionens granskning av det svenska biståndet genomförs sedan år 2006 även utvärderingar av SADEV, Institutet för utvärdering av internationellt utvecklingssamarbete. Syftet med denna statliga myndighet är att bidra till ökad effektivitet i svenskt utvecklingssamarbete. Institutet initierar själv utvärderingarna, vilka visat sig ge effekter hos beslutsfattare såväl som hos biståndspartners (SADEV: s hemsida, 2009-05-07). Inrättandet av en sådan myndighet skulle kunna vara ytterligare tecken på att brister i svenska biståndssamarbeten blivit alltmer uppmärksammade. Oavsett om SADEV: s uppkomst beror på en ökad kritik gentemot de svenska biståndssamarbetena eller en allmän vilja till effektivisering, kan vi dock konstatera att trycket på det svenska biståndet har ökat genom alltmer omfattande granskningar från SADEV såväl som från Riksrevisionen.

Vi menar att granskningsrapporter om Sidas verksamhet även påverkar medias rapportering av biståndet. Sedan år 1995 har Riksrevisionens granskningar av Sida gjorts med ungefär tre års mellanrum, med undantag för år 2007, då två stycken publicerades. Det gör att vi uppfattar 2007 som ett år då Sida utsattes för ovanligt mycket kritik. Den ökade granskningen samt dess grad av kritik ger oss skäl att tro att biståndet på senare tid utsatts för mer kritik än tidigare. Vi förväntar oss därför att den mediala biståndsdebatten i Sverige ska ge uttryck för denna ökade kritik.

4.1.2.2 Den växande biståndskritiken

Med anledning av den uppmärksammade granskningsrapporten år 2007 gav tre enskilda organisationer (Röda korset, Kvinna till Kvinna och Diakonia) journalisten och författaren Anna-Lena Lodenius i uppdrag att kartlägga den svenska biståndsdebatten. Kartläggningen sammanställdes i en rapport som publicerades år 2008 under namnet *Bistånd ifrågasatt*. Lodenius beskriver hur den svenska biståndsdebatten varit föremål för en växande kritik som kulminerade i samband med Riksrevisionens granskningsrapport år 2007. Främst skildras kritiken mot de enskilda organisationernas bistånd, vilken ofta riktar sig mot deras användning av pengar, effektivitet och betydelse som icke-statliga aktörer (Lodenius 2008:2). Lodenius menar att debatten om bistånd ofta baseras på osaklig fakta, överdrivna påståenden och värdeladdade ord. Ett exempel är att biståndsverksamheter har benämnts med ord som *miljonrullning* (Lodenius 2008:4;10).

Vidare skriver hon att skälet till att Riksrevisionens rapport fått så stor uppmärksamhet i förhållande till den mer nyanserade rapporten från den oberoende revisionsfirman, är att media favoriserar negativa nyheter framför positiva. Dessutom gavs extra tyngd till kritiken då det var en statlig myndighet som låg bakom den. Lodenius menar att den oberoende revisionsfirmans rapport visar att mycket av kritiken mot de enskilda organisationerna var obefogad. Däremot har ifrågasättandet av organisationernas verksamhet drabbat dem hårt, då de är beroende av förtroendet från allmänheten (Lodenius 2008:3).

Lodenius pekar också på andra aktörer som varit aktiva i sin kritik mot det svenska biståndet och nämner Timbro, som är en välkänd tankesmedja riktad mot näringslivet. Timbro har de senaste åren gett ut ett flertal rapporter om svenskt bistånd. Timbros syn på bistånd är kraftigt skeptisk och har som långsiktigt mål att biståndet ska fasas ut (Lodenius 2008:17). I samarbete med Timbro skrev ekonomen Per Krause år 2007 den kritiska boken *Det svenska biståndsberoendet* där han menar att ett stort antal människor är beroende av biståndssektorn som arbetsmarknad och att Sverige har blivit biståndsberoende, både politiskt, psykologiskt och ekonomiskt (Krause 2007:13ff). Andra böcker som de senaste åren uppmärksammats i media, då de ifrågasatt biståndet, är t.ex. Jan Mosanders bok *Pengarna som försvann: missbruket av det svenska biståndet* (Lodenius 2008:15).

Det Lodenius för fram i sin kartläggning av den svenska biståndsdebatten ger oss ytterligare skäl att tro att den mediala bevakningen av bistånd blivit mer kritisk under senare år.

4.2 Teori som ligger till grund för hypotes II

4.2.1 Kritik mot Sveriges bistånd till Afrika

Vår underhypotes grundar sig på olika sorters empiriskt underlag som rör Afrika som mottagare av bistånd.

Det svenska biståndet föddes ur missionen och Afrika var den plats missionärerna först stationerades (Lodenius 2008:7). Det svenska stödet till Afrika, genom riksdag och regering, inleddes under 1960-talet. Sedan dess har Sveriges insatser i världsdelen kommit att öka och idag stöds över 20 afrikanska stater med svenskt bistånd. Många av de afrikanska länderna är hårt drabbade av fattigdom och tampas med problem som väpnade konflikter, urholkade naturresurser, korruption och den omfattande spridningen av hiv/aids (Sidas hemsida 2009-05-11 och 2009-05-01). Problem som dessa har gjort att biståndsverksamheter runt om i världen till stor del har riktats mot just Afrika. De senaste 40 åren har omkring 8000 miljarder kronor riktats mot Afrika i form av biståndspengar. Siffran är förvisso svår att kontrollera, men den ger en känsla av

biståndets omfattning (Aftonbladet, 2009-05-11). Trots enorma summor pengar lider många av de afrikanska staterna av extrem fattigdom, framförallt länderna söder om Sahara. (Sidas hemsida, 2009-05-11). Då Afrika mottar den största delen av Sveriges bistånd (Sidas hemsida, 2009-03-30), är det inte så konstigt att den svenska biståndsdebatten ofta behandlar just Afrika. Det faktum att stora problem fortfarande kvarstår i Afrika trots biståndsinsatserna ger oss även skäl att tro att kritik mot ineffektivitet i biståndet ofta rör Afrika.

Då Riksrevisionen granskade Sida år 2007 valde de att undersöka 15 biståndsprojekt, vilka alla var genomförda i afrikanska länder. Skälen till val av projekt för granskning baserades främst på att indikatorer om oegentligheter uppkommit, exempelvis i form av försenade projektrapporteringar och bristande uppföljning (Riksrevisionens hemsida 2009-05-09). Dessa indikatorer på brister i de afrikanska biståndsprojekten och det faktum att Riksrevisionen valde att rikta sin granskning mot just Afrika, ger oss ytterligare skäl att tro att kritiken mot biståndet till Afrika är stor.

Vidare har vi stött på mängder av inlägg i biståndsdebatten som just riktar kritik mot Sveriges bistånd till Afrika. Ett exempel är författaren och journalisten Bengt Nilssons bok *Sveriges Afrikanska krig*, där han kraftigt kritiserar det svenska biståndet. Han menar att bistånd snarare har en negativ verkan på de afrikanska staternas samhällsutveckling och ekonomiska tillväxt. (Expressen, 2009-05-20, Ethno Press, 2009-05-11).

Utifrån följande faktorer; De afrikanska ländernas stora svårigheter trots ett omfattande bistånd, Riksrevisionens granskning av 15 afrikanska biståndsprojekt samt enskilda inlägg i biståndsdebatten, skapades hypotesen om att Afrika är det mottagarområde vars bistånd möter mest kritik.

5 Empiriskt material

Analysenheterna i vår undersökning utgörs av artiklar från tidskrifterna Dagens Nyheter och Aftonbladet. Artiklarna från Dagens Nyheter är hämtade med hjälp av sökmotorn *Presstext*, medan Aftonbladets artiklar kommer från sökmotorn *Mediearkivet*. Anledningen till det är att vi började söka artiklar i *Presstext* men senare upptäckte att Aftonbladet var en av få stora tidningarna som inte fanns representerade i deras arkiv. Vi finner dock båda sökmotorerna pålitliga i avseendet att tillhandahålla samtliga aktuella artiklar från tidningarna. Vi har använt oss av alla olika sorters artiklar, allt ifrån faktabaserade nyhetsrapporteringar till debattinlägg. Skälet till detta är att vi ville undersöka tidningarnas bevakning av biståndsdebatten i stort och därmed behöver bredden i materialet. Dessutom visade det sig vara svårt att via sökmotorerna utläsa vilken artikeltyp det handlade om. Vilka årtal som våra stickprov behandlar och vilka sökord vi valt presenteras senare i det här avsnittet.

5.1 Urval och avgränsning

5.1.1 Mediekällor

Urvalet av mediekällor är strategiskt och har gjorts med bakgrund av att de båda tidningarna länge har varit, och i nuläget är, de enskilt största dagstidningarna i Sverige (Köling et al 2008:65, Aftonbladet, 2009-05-11). Då Aftonbladet och Dagens Nyheter är de tidningar som når ut till flest människor i Sverige, utgör deras bevakning av biståndet således en betydande del av den svenska mediala biståndsdebatten. Dessutom har tidningarna olika politiska ståndpunkter, vilket kan vara av betydelse i frågor som bistånd och ger en ökad bredd i materialet. Dagens Nyheter har en liberal prägel medan Aftonbladet har en socialdemokratisk utgångspunkt. Vår ambition är dock inte att uppnå full extern validitet, dvs. möjlighet att generalisera resultaten från de två tidningarna till biståndsdebatten i media som helhet (Esaiasson et al 2008:171). Emellertid tror vi, med bakgrund av ovanstående argument, att undersökningens resultat ska kunna ge en fingervisning om tendenser i den svenska mediala biståndsdebatten.

5.1.2 Tidsperiod

För att studera förändringen i den svenska biståndsdebatten i media mellan åren 1995 och 2008 i en sådan här liten uppsats, var vi tvungna att avgränsa oss i urvalet. Vi kommer därför att enbart studera åren 1995 och 1996 samt 2007 och 2008. I analysen kommer vi att jämföra åren med varandra för att avläsa en eventuell förändring i debatten kring bistånd. Vi valde just denna tidsperiod för att vi ville ha ett relativt stort tidsspänn för att kunna avgöra om en reell förändring skett. Samtidigt ville vi inte ta stickprov från åren i början av 1990-talet, då den ekonomiska krisen var som störst. Eftersom attityder till bistånd ofta följer konjunktursvängningarna (Liljeström 2008), skulle resultatet från ett sådant stickprov kunna bli missvisande. Dessutom saknas tillgång till Aftonbladets artiklar innan år 1995 i någon av sökmotorerna, vilket gjorde det olämpligt att använda oss av år innan 1995. Då vi tycker oss se tecken på en alltmer kritisk hållning gentemot svenskt bistånd de senaste åren, var det vidare naturligt att välja året 2008 som vårt sista år och då få en så aktuell bild som möjligt. Även om Sverige också under år 2008 fick erfara konjunktursvängningar på grund av Finanskrisen, tror vi inte att de kommer att få stor inverkan på resultatet, då krisen tog fart på riktigt i Sverige först under hösten år 2008.

Artiklarna vi använder oss av är från den första veckan (från och med den första måndagen) i månaderna februari, maj, augusti och november under de aktuella åren. Denna begränsning kommer av att kvantitativa innehållsanalyser är tidskrävande och vi saknade därmed möjlighet att undersöka alltför många artiklar. Att vi valde just dessa månader beror på att vi ville undvika månaderna kring års- och halvårsskiftet då vi tänker oss att det då ofta publiceras utvärderingar som granskar myndigheter, såsom Sida. Är utvärderingarna kritiska till sin karaktär skulle biståndsdebatten just den månaden kunna visa på en oproportionellt stor kritiskhet, vilket kan bli missvisande. Då vi enbart studerar dessa fyra år och inte hela tidsperioden mellan 1995 och 2008, kommer vi inte att kunna säga särskilt mycket om förändringen år till år, utan endast peka på förändringen mellan de två tvåårsperioderna.

5.1.3 Sökord

Följande sökord användes i sökmotorerna för att få fram artiklar som var relevanta för vår undersökning under de veckor vi granskade; bistånd*, utvecklingssamarbete*, utvecklingspol*, utvecklingsfråg*, u-hjälp*, humanitär hjälp*, ekonomisk hjälp*, ekonomiskt stöd* och Sida/SIDA. Vi har valt sökord som vi förväntar oss används i dagens biståndsdebatt och i den som fördes i mitten på 1990-talet. Utvecklingssamarbete dök exempelvis upp som begrepp under 1990-talet har sedan dess blivit allt vanligare för att beskriva biståndet (Sidas hemsida, 2009-05-04).

Vi är medvetna om att vi med ovan nämnda sökord kan ha missat en och annan artikel som hade kunnat vara till användning för undersökningen. Exempelvis har vi inte sökt på namnet på varje biståndsorganisation i Sverige,

som i sig skulle kunna vara föremål för kritik. Däremot tror vi oss ha fångat in de flesta av dessa artiklar i någon av de andra ordsökningarna.

Efter att vi med hjälp av våra sökord hittat artiklarna, gjorde vi en första gallring där artiklar sållades bort som helt saknade relevans för vår undersökning. Det handlar framför allt om artiklar där sökorden endast användes i redogörande för en profession eller erfarenhet och där sökord som bistånd och ekonomisk hjälp syftar på hjälp i annan bemärkelse. Då ett av våra sökord var Sida fastnade även ett stort antal artiklar på ordet sida, med liten bokstav, vilka genast sållades bort.

6 Metod

Metodavsnittet består av två olika delar. I den första delen beskrivs metoden som sådan, medan den andra delen är en redogörelse av genomförandet. Då vår metod är relativt teknisk har vi valt att redogöra för genomförandet explicit.

6.1 Metodbeskrivning

Innehållsanalyser är undersökningar av innehåll i olika typer av texter. Dessa texter kan vara i skriftlig, bildmässig eller muntlig framställning. En vanligt förekommande innehållsanalys är den kvantitativa (Esaiasson et al 2009:219).

Att metoden är kvantitativ innebär i det här fallet att förekomster av olika ord, symboler och fenomen räknas och att innehållet i texten på olika sätt kategoriseras statistiskt (Franzosi 2008:193). Metoden används för att ge en siffermässig beskrivning av ett innehåll. Kvantitativ innehållsanalys är en lämplig metod när stora mängder material ska undersökas, vilket är fallet i vår uppsats då vi ämnar studera ett stort antal artiklar från de aktuella tidsperioderna. Vidare används metoden vanligen när materialet är hämtat ur mediala kommunikationskanaler (Esaiasson et al 2009:219ff) och även det stöder vårt val av metod.

Fördelen med den kvantitativa innehållsanalysen i förhållande till en kvalitativ innehållsanalys är en tydlighet i definitioner och en upprepning av procedurer, vilket kan innebära en större transparens och mindre godtycklighet i resultatet. Metoden ger också en möjlighet att pröva hypoteser på ett vetenskapligt och systematiskt sätt. Objektivitet är en viktig hörnsten i den kvantitativa innehållsanalysen (Franzosi 2008:194-195). Till skillnad från den kvalitativa innehållsanalysen ämnar forskaren i den kvantitativa innehållsanalysen att utöva så lite inflytande som möjligt över genomförandet, för att nå ett objektiva resultat (Ostbye et al 2004:213). Däremot är tolkning en nödvändighet även i kvantitativ innehållsanalys. För att kunna kategorisera och räkna analysenheterna är man ofta tvungen att först på något sätt tolka dem (Esaiasson et al 2009:220). Detta har även vi i vår undersökning behövt göra, vilket vi redogör för nedan. Vår utgångspunkt har dock alltså varit att genomföra en så objektiv undersökning som möjligt. En ytterligare svaghet i den kvantitativa innehållsanalysen är att metoden genom sitt fokus på att kategorisera och räkna kan missa intressanta aspekter av materialets innehåll (Ibid). I vårt fall skulle det kunna handla om undertoner i texten som vi kan ha gått miste om då vi inte läste artiklarna mer djupgående.

Metoden kan i sig inte förklara effekten av den biståndsdebatt som förs fram i media och inte heller bakomliggande faktorer till den. Detta är något vi enbart, med hjälp av våra teorier och egna resonemang, kommer att beröra i slutsatsen.

6.2 Metodprocessen

Då den kvantitativa innehållsanalysen är tämligen teknisk, upplever vi det nödvändigt att redogöra för metodprocessen.

6.2.1 Kodschema, variabler och variabelvärden

Verktöget för att kategorisera innehållet i analysenheterna är ett s.k. kodschema (se bilaga 1). Kategoriseringen, eller kodningen som den kallas, görs utifrån ett antal variabler och variabelvärden. Ett exempel på en variabel i vår undersökning är *Värdering av biståndet*. Denna variabel har tre variabelvärden som artikeln kodas efter. Variabelvärdena är *negativ*, *positiv* och *neutral*. Valet av variablerna och dess värden skedde i samråd med varandra, utifrån vad vi trodde oss kunna finna i artiklarna och vad som skulle vara relevant att kategorisera utifrån våra hypoteser (Franzosi 2008:198ff).

I ett inledningsskede skapas ett preliminärt kodschema och en s.k. pilotstudie genomförs. Det innebär att kodschemat testas på ett antal, i vårt fall på 22 stycken artiklar, för att se huruvida utformningen av schemat är lämpligt eller ej. Under genomförandet av pilotstudien kom vi att utöka antalet variabler och variabelvärden, då vi märkte att de som sattes upp i början inte var heltäckande (Esaiasson et al 2009:230). Efter pilotstudien togs även *Typ av artikel* helt bort som variabel, då vi upplevde att den saknade relevans för våra hypoteser. Därutöver framkom det sällan vilken typ av artikel det handlade om och det skulle kräva en mycket stor arbetsinsats av oss att kolla upp detta för varje artikel.

Vidare kommer vissa av variablerna i det slutgiltiga kodschemat sakna betydelse för resultatet. Det vanligaste är dock att man endast kodar variabler som syftar till att verifiera eller falsifiera hypoteserna (Ostbye 2004:213). Att vi även kodat variabler som inte rör hypoteserna beror dels på en ambivalens i valet av hypoteser i ett tidigt stadium och dels på ett ovetande om detta specifika tillvägagångssätt. Vissa variabler visade sig också vara svåra att använda för att dra några vidare slutsatser. Exempelvis hade vi kunnat använda oss av variabeln *tidning* för att studera skillnader i bevakningen av bistånd tidningarna emellan. Vi avstod dock från det, då kodningen visade att Aftonbladet endast hade omkring hälften så många artiklar om bistånd som Dagens Nyheter och därmed inte ansåg att en sådan jämförelse var berättigad.

Då vår avsikt varit att studera den mediala debatten om det svenska biståndet var vi tvungna att använda en variabel för biståndets ursprung. I sammanställningen av resultatet bortsåg vi från de artiklar som handlat om annat bistånd än det svenska. Det kan till viss del bidra till ett missvisande resultat,

eftersom vi därmed sorterat bort artiklar som rört bistånd från EU och andra multilaterala biståndsgivare, där även Sverige är inkluderat. Det totala antalet artiklar om bistånd var 145 stycken, medan de som handlade om svenskt bistånd var 75 stycken. Det slutgiltiga kodschemat återfinns som bilaga.

Tilläggs kan att i vår undersökning väger analysenheterna lika tungt oberoende av storlek. Vi menar att en kritisk artikel utgör ett kritiskt inlägg i biståndsdebatten oavsett dess storlek. Ett sådant förhållningssätt tror vi även minskar risken för eventuella fallgropar vid studerandet av kritiken.

6.2.2 Tolkningsregler och kodningsprinciper

Överenskomna tolkningsregler är nödvändigt då innehållet i analysenheterna klassificeras. För det krävs att variablerna och deras värden är väl definierade (Esaiasson et al 2009:229). Trots att vi till stor del var överens om hur artiklarna skulle kodas, är vi medvetna om svagheter gällande flera av variablerna och variabelvärdena. Till exempel kom vissa variabelvärden att få väldigt breda definitioner, för att inte kodningens resultat skulle bli alltför spretigt och ohanterligt. De breda definitionerna av variabelvärdena var i vissa fall också nödvändiga för att göra värdena ömsesidigt uteslutande av varandra, något som är av vikt i den kvantitativa innehållsanalysen (Esaiasson et al 2008:231). I definitionen av variabelvärdena tillhörande variabeln *Biståndets geografiska mottagarområde*, tvingades vi göra vissa gränsdragningar som kan behöva förklaras. Variabelvärdena består av världens kontinenter samt ett variabelvärde för *flera områden* och ett för *ingen särskild*. Därutöver finns ett enskilt variabelvärde för Mellanöstern, då vi fann flera artiklar från området och ville särskilja de artiklarna från de övriga om Asien. Värt att påpeka är att vi i samband med detta valde att låta Pakistan ingå i variabelvärdet Mellanöstern och inte i Asien, vilket skulle kunna ifrågasättas.

När det gäller kodningsprinciperna har vi valt att använda oss av huvudandelsprincipen. Med det menas att analysenheter som innehåller flera variabelvärden klassificeras till det variabelvärde som huvudandelen av analysenheten består av. Valet av principen motiveras av att resultatet på så sätt kan väntas bli mindre spretigt och minskar risken för mätfel (Esaiasson et al 2009:230). Däremot kom vi att stöta på vissa problem vid användandet av huvudandelsprincipen. I enlighet med principen har vi exempelvis bortsett från artiklar där svenskt bistånd nämns, men huvudandelen av texten handlar om annat bistånd. Detta innebär en minskning i omfattning av artiklar som resultaten baseras på, vilket är en brist i studien och därmed viktigt att poängtera.

6.2.3 Validitet och reliabilitet

En undersökning har god validitet om de empiriska undersökningsverktygen mäter det som var avsett att mätas. De teoretiska begreppen måste således stämma överens med de operationella indikatorer som används för att verifiera eller

falsifiera hypoteserna (Esaiasson et al 2009:61ff). Det som försämrar vår validitet är bland annat det faktum att vi inte undersöker alla åren i vår tidsperiod och inte heller alla artiklar under åren för stickproven. Samtidigt styrks vår validitet av att vi i vår studie av biståndsdebatten använt oss av alla olika typer av artiklar under de veckorna vi undersökt. Vidare menar vi att den kvantitativa innehållsanalysen är ett lämpligt verktyg för vår undersökning, av de skäl vi tidigare angivit. Som nämndes i avsnittet för empiriskt material, ämnar vi inte att uppnå full extern validitet. Detta då möjligheten för oss att generalisera vårt resultat är ytterst begränsad med tanke på materialets omfattning.

Reliabilitet handlar om huruvida resultatet är tillförlitligt eller inte. I stor utsträckning handlar det om förekomsten av slumpmässiga fel i mätningen (Esaiasson et al 2009:67). Risken för bristande reliabilitet i vår undersökning, kommer bland annat av användandet av huvudandelsprincipen. Det kan leda till godtycklighet, då det inte alltför sällan varit otydligt vilket variabelvärde som passar bäst in på artikeln och därför bör kodas efter. För att minska den här risken har vi genomfört ett reliabilitetstest. Interkodarreliabiliteten är stor då flera kodare går igenom samma material och resultatet för dem blir desamma (Esaiasson et al 2009:231). Då vi kodat ungefär hälften av artiklarna var, valde vi slumpmässigt ut 20 artiklarna från den andres artikelsamling och kodade om dem. I vår omkodning innefattades endast de variabler som kom att vara relevanta för våra hypoteser och alltså inte alla variabler i kodschemat som vi bifogat. Totalt överensstämde 83 % av kodningarna. Det är dock inte metodologiskt fastslaget hur stor andel av kodningarna som bör överensstämma med varandra för att reliabiliteten ska uppfattas som god. Dessutom är det mer betydelsefullt att se hur likartade kodningarna var av variablerna var för sig. Kodningarna av variablerna stämde överens med en procentsats mellan 77 och 85. Variabeln som rör värderingen av biståndet i artikeln, var den som stämde överens till 77 %. Att denna variabel visade på en något lägre procentsats beror på att inslaget av bedömning i denna är tämligen stort. Vid bedömning av värdeladdning i artiklar anses det emellertid vara accepterat att reliabilitetstesterna visar en något lägre procentsatsöverensstämmande (Esaiasson et al 2009:235). Vi hade även kunnat stärka reliabiliteten genom att vid ett senare tillfälle koda om vårt eget material. Visar det sig att vi varit konsekventa tyder detta på en hög grad av intrakodarreliabilitet (Ibid).

7 Resultat och analys

I den här delen av arbetet kommer vi att redogöra för resultat och analys. Resultatet kommer på ett lättillgängligt sätt presenteras med hjälp av tabeller och diagram och därefter att analyseras med förankring i ovanstående teoridel.

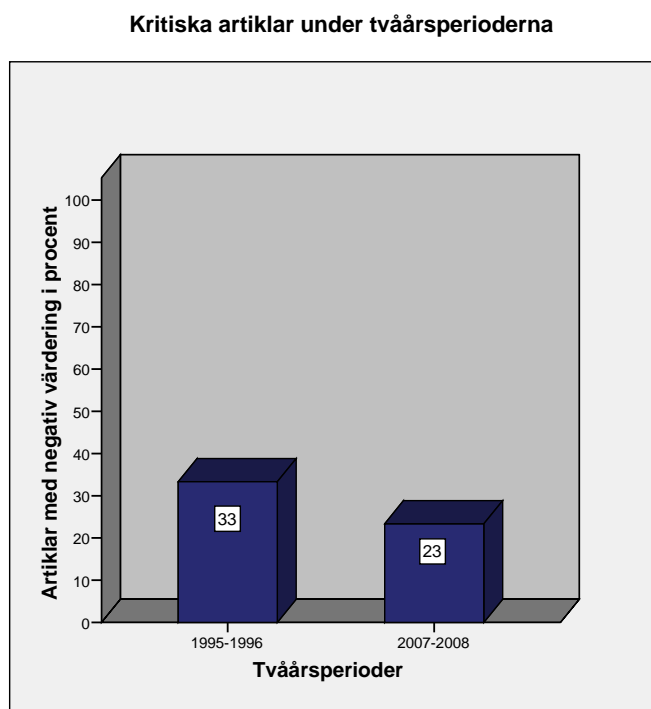
7.1 Hypotes 1 - Resultat och analys

Vår första hypotes är alltså att biståndsdebatten i media blivit alltmer kritisk och har sin grund i den teori och empiri som redogjorts för i ett tidigare avsnitt. Hypotesen testades genom vår undersökning, nedan presenteras resultatet och analysen, för att sedan verifieras eller falsifieras.

7.1.1 Resultat

Viktigt att återigen poängtera är att vår undersökning inte kan ge en representativ bild av hela den mediala bevakningen av biståndet under åren för stickproven. Detta är fallet då endast artiklar från två tidningar, en vecka var fjärde månad studerades. Då vi som redan nämnt sorterat bort artiklar om annat bistånd än det svenska, minskade basen för resultaten, vilket också är viktigt att poängtera. Den minskade omfattningen ger ju självfallet mindre säkerhet åt resultaten, något vi är medvetna om.

Diagram 7.1

De kritiska artiklarna står angivna i procent av det totala antalet artiklar om svenskt bistånd i *Diagram 7.1*. Diagrammet visar således att 33 % av artiklarna om svenskt bistånd under tidsperioden 1995-1996 var kritiska, medan 23 % av artiklarna om svenskt bistånd under tidsperioden år 2007-2008 var kritiska. Denna skillnad på 10 % visar inte på en kraftig minskning av kritiken mot bistånd, men dock en minskning som motsäger vår hypotes.

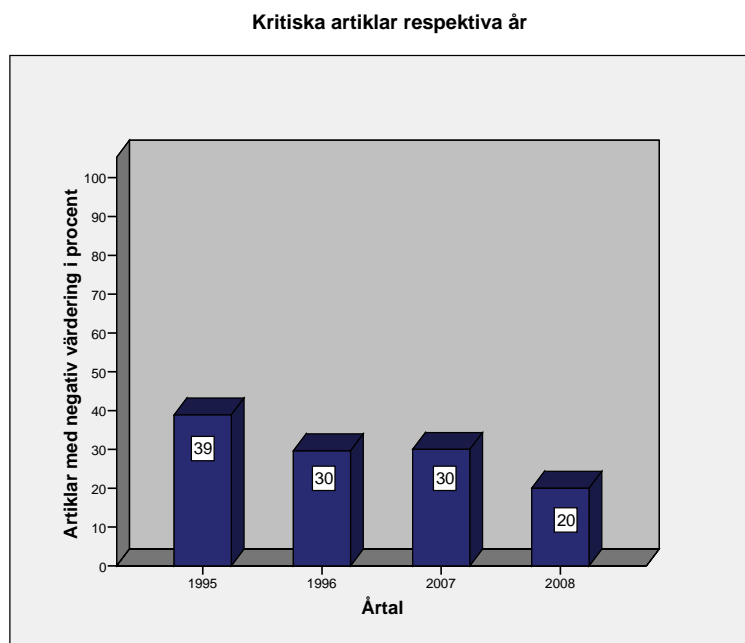
Tabell 7.1

Värdering av det svenska biståndet - Tvåårs perioder

			Tvåårs perioder		Totalt
			1995-1996	2007-2008	
Värdering av biståndet	Neg	Antal	15	7	22
		Procent	33.3%	23.3%	29.3%
	Pos	Antal	10	8	18
		Procent	22.2%	26.7%	24.0%
	Neutral	Antal	20	15	35
		Procent	44.4%	50.0%	46.7%
Total	Antal	45	30	75	
	Procent	100.0%	100.0%	100.0%	

Antalet artiklar om svenskt bistånd var också fler under åren 1995 och 1996. Skillnaden är värd att observera då det rör sig om femton stycken fler artiklar under åren 1995-1996 än 2007-2008. Totalt studerades 75 artiklar om svenskt bistånd, varav 45 av dem kommer från tvåårsperioden 1995-1996 och 30 från tvåårsperioden 2007-2008. Detta ger ännu större tyngd åt ett resultat som vederlägger vår hypotes, då en högre procentsats skulle kunna vara en effekt av ett lägre antal artiklar i stort. Enligt vår undersökning har åren 1995-1996 alltså både fler artiklar i stort och en större procentsats av dem som är kritiska. Vidare var antalet kritiska artiklar om svenskt bistånd även de fler under åren 1995 och 1996 i förhållande till åren 2007 och 2008. I *Tabell 7.1* kan vi avläsa att det år 1995-1996 var 15 kritiska artiklar gentemot svenskt bistånd, medan det år 2007-2008 var sju stycken.

Diagram 7.2

Fastän vårt främsta fokus var att jämföra kritiken mot bistånd tvåårsperioderna emellan, menar vi att det är av vikt att se hur de kritiska artiklarna är fördelade mellan alla år vi undersökt. *Diagram 7.2* visar på en klar skillnad mellan åren, i procent kritiska artiklar. År 1995 var nästintill 40 % av artiklarna om svenskt bistånd av kritisk karaktär, i relation till att det år 2008 var omkring 20 %. Att procentsatsen kritiska artiklar år 1996 och 2007 var så gott som densamma, betyder att det är 1995 och 2008 års siffror som orsakar skillnaden i kritikens omfattning mellan tvåårsperioderna.

I *Tabell 7.1* kan vi göra en annan intressant iakttagelse, nämligen att en stor del av artiklarna om svenskt bistånd under båda tvåårsperioderna i huvudsak är

neutrala. Andelen neutrala artiklar var också marginellt större under år 2007-2008 än år 1995-1996.

7.1.2 Analys

Resultatet av vår undersökning tyder alltså på att biståndsdebatten i media inte har blivit mer kritisk under åren för stickproven, utan snarare tvärtom. Vi kommer att försöka analysera detta resultat utifrån vårt teoretiska och litterära underlag samt diskutera kring eventuella orsaker till resultatet.

7.1.2.1 År 1995-1996

Som beskrivits tidigare följer biståndsviljan till stor del konjunkturen (Ekengren 2000:355). Den stora ekonomiska krisen under 1990-talets början skulle, enligt oss, rimligen kunna innebära att åren 1995-1996 fortfarande präglades av en viss kritisk hållning gentemot det svenska biståndet. Åren mellan 1993 och 2000 brukar kallas för ”den långa återhämtningen” (Hagberg et al, 2004:1), vilket tyder på att det ekonomiska läget ännu inte var helt stabilt under 1995-1996. Trots vår önskan att undvika att studera åren mitt under krisen, så tror vi alltså att en negativ inställning mot bistånd inte var helt förbi under åren för vårt stickprov. Denna biståndskritik kan tagit sig uttryck i media och, i enlighet med det teoretiska underlaget om media som opinionsbildare, även visat sig i den allmänna opinionen.

1995 års stora procentsats kritiska artiklar menar vi delvis har att göra med en uppmärksammas korruptionsskandal i Sydafrika. Under vår kodning av artiklarna fann vi artiklar om en sydafrikansk medborgarrättskämpe vid namn Allan Boersk. Artiklarna riktade kritik mot Boersk, då han förskingrat pengar ur sin hjälpfond *Peace and Justice*, till vilken svenska biståndsorganisationer gett stora summor pengar. Även om oegentligheterna skedde utan Sidas vetskap, så var framställningen i tidningarna mycket kritiska, vilket kan ha bidragit till den omfattande kritiken gentemot bistånd under år 1995.

Vidare kan påpekas att Sverige under åren 1992-1995 ökade antalet mottagarländer för biståndet från 77 till 114 (Danielsson-Wohlgemuth 2009:538). Vi har spekulerat i om den här förändringen skulle kunna ha haft betydelse för att biståndet år 1995 och 1996 utsattes för mer kritik. Vi finner det vara svårt att avgöra hur förändringen mottogs av allmänheten, eftersom vi inte har hittat många artiklar under dessa år som rört ökningen av antalet mottagarländer. Med tanke på att den nuvarande regeringen år 2007 kraftigt skar ner på antalet mottagarländer och biståndet åren därefter, enligt vårt resultat, fått mindre kritik än under år 1995 och 1996, är det dock en möjlig faktor bakom kritiken.

7.1.2.2 År 2007-2008

På samma sätt som 1995 och 1996 års kritik skulle kunna förklaras av det ökade antalet mottagarländer, skulle 2007 och 2008 års sparsamma kritik mot biståndet kunna ha att göra med regeringens minskning av antal mottagarländer. Då åtgärden genomfördes med motiveringen att det skulle göra biståndet mer effektivt och kontrollerbart, skulle det ha kunnat betyda en mindre kritisk inställning till det svenska biståndet. Däremot förklarar det inte helt varför kritiken mot biståndet var särskilt återhållsam år 2008.

Med bakgrund av vår teoridel hade det också varit rimligt att tro att framför allt år 2007 skulle visa på en mer kritisk medial hållning gentemot bistånd än vad vårt resultat visar. Även om 2007 års procentsats var lite högre än år 2008, är det svårt att utifrån vårt resultat hävda en särskilt omfattande kritik detta år till följd av sådant som Riksrevisionens granskningsrapporter. En förklaring skulle kunna vara att den ökade granskningen av svenskt utvecklingssamarbete och bistånd, utförd av Riksrevisionen och av SADEV, istället har inneburit att förtroendet för biståndets kvalitet har vuxit. Då en verksamhet utsätts för en alltmer frekvent utvärdering, skulle det kunna ge en större tilltro till verksamhetens effektivitet. Det kan i så fall förklara den minskade kritiken i medias biståndsdebatt under år 2007-2008. Vi finner däremot den här tolkningen vara svår att säkerställa och tänker oss fortfarande att kritiken i granskningsrapporterna får betydelse för karaktären på biståndsdebatten i media.

Vidare kan enskilda incidenter ha varit betydande för den låga procentsatsen kritiska artiklar år 2008. Många av artiklarna om bistånd år 2008 rör cyklonen i Burma och är neutrala till sin karaktär. Det är inte så konstigt, då bistånd till humanitära katastrofer generellt sätt utsätts för mindre kritik än andra typer av bistånd (Liljeström 2008:19). Att en stor del av nyhetsrapporteringen år 2008 handlade om Burma, skulle enligt oss kunna innebära att annan biståndsrapportering hamnade i skymundan. Det skulle i så fall ha betydelse för den låga procentsatsen kritiska artiklar detta år.

Att en så stor mängd artiklar förhåller sig neutrala, under båda tvåårsperioderna, menar vi tyder på att rollen för media som informatör och tillhandahållare av viktig underrättelse är tämligen stor. Därmed har inte sensationsjournalistiken med sin förkärlek till dramaturgi och det exceptionella, i alla fall sett till vår studie, gett så stort utslag i nyhetsrapporteringen. Att så pass många av artiklarna förhöll sig neutrala till bistånd gör dock tillförlitligheten i vårt resultat något svagare, då de kritiska artiklar vi har att jämföra mellan tvåårsperioderna är färre.

Vi har redan pekat på brister i vår undersökning som minskar tillförlitligheten i resultatet. Bland dem finns problem vid definition och avgränsning av variabelvärden, risk för mätfel och godtycklighet samt den begränsade mängden artiklar att utgå från. Samtidigt kan vi se en korrelation mellan den svenska opinionens biståndsvilja och omfattningen av kritiska artiklar under tvåårsperioderna. Under år 1995 och 1996 minskade biståndsviljan och var betydligt lägre än under år 2007 och 2008 (Liljeström 2008:3). Enligt oss styrker detta till viss del trovärdigheten i vårt resultat, då vi i vår teoridel antagit att media

till stor del influerar opinionsuppfattningar. Att biståndsviljan var som lägst år 1996, medan vår studie visar att biståndsdebatten i media var som mest kritisk år 1995, tror vi kan bero på att det bör finnas en fördröjning mellan den mediala kritiken och faktiska opinionsförändringar. Resultatet av vår undersökning stöder som sagt inte vår hypotes. Detta skulle enligt oss kunna vara effekten av krisen under tidigt 1990-tal tillsammans med vissa enskilda incidenter. Samtidigt menar vi, med uppbackning av vårt teorikapitel, att det trots allt finns tecken på att biståndsdebatten i media är och har blivit alltmer kritisk de senaste åren. Dessutom gör den till viss del bristfälliga tillförlitligheten att vår hypotes inte helt kan avfärdas.

7.2 Hypotes 2 – Resultat och analys

Vår hypotes bygger på teoretiskt underlag som tyder på att svenskt bistånd till Afrika är det som utsätts för mest kritik och att det här är en generell trend som kommer att synas under båda de aktuella tvåårsperioderna. Hypotesen testades genom vår undersökning, nedan presenteras resultatet och analysen, för att sedan verifieras eller falsifieras.

7.2.1 Resultat

Till en början presenteras en generell bild av antalet artiklar från vår undersökning som behandlar Afrika som mottagarområde, oavsett värdering gällande biståndet. Detta då vi tidigare antytt att stor del av den svenska biståndsdebatten behandlar Afrika. *Tabell 7.2* visar att 20 av de 75 artiklar om svenskt bistånd handlar om något afrikanskt land (se nedan). Det här betyder att 27 % av det totala antalet artiklar handlade om Afrika som mottagarområde. Variabeln *Biståndets geografiska mottagarområde* har nio variabelvärden. Områdena vi utgått ifrån är följande:

1. Afrika
2. Asien
3. Latinamerika
4. Europa
5. Oceanien
6. Nordamerika
7. Mellanöstern
8. Ingen särskild
9. Flera områden

Tabell 7.2**Biståndets geografiska mottagarområde - Tvåårs perioder**

Count		Tvåårs perioder		Totalt
		1995-1996	2007-2008	
Biståndets mottagare	Afrika	13	7	20
	Asien	2	11	13
	Latinamerika	1	0	1
	Europa	13	0	13
	Ej nämnd	10	10	20
	Mell Östern	2	1	3
	Flera områden	4	1	5
Total	45	30	75	

Tabell 7.2 visar även att 13 av artiklarna om svenskt bistånd rör Europa respektive Asien. Samma antal artiklar som berörde Afrika, alltså 20 stycken, kategoriserades med variabelvärdet *Ej nämnd*, alltså att inget särskilt mottagarområde framgår. I Tabell 7.2 är inte alla områden representerade, vilket beror på att vissa områden inte behandlats i de aktuella artiklarna och därmed inte redovisas i tabellen. Det är viktigt att man har i åtanke att våra resultat baseras på ett lågt antal artiklar, vilket blir tydligt i just kategoriseringen av *Biståndets geografiska mottagarområde*. Det gör att viss osäkerhet gäller och att generella slutsatser är svåra att göra.

Tabell 7.3**Biståndets geografiska mottagare (kritiska artiklar)**

Count		Tvåårs perioder		Totalt
		1995-1996	2007-2008	
Biståndets mottagare	Afrika	8	2	10
	Asien	1	2	3
	Ej nämnd	5	2	7
	Mell Östern	1	0	1
	Flera områden	0	1	1
Total	15	7	22	

Vidare till de kritiska artiklarna och resultatet som mer specifikt rör vår underhypotes. Av de 75 aktuella artiklarna var det totalt 22 stycken som hade kritisk karaktär, 15 stycken år 1995-1996 och 7 stycken 2007-2008. Det betyder att det totalt var 29 %, beräknat utifrån Tabell 3, av de aktuella artiklarna som hade kritisk karaktär. Vår hypotes hävdar, som sagt, att det under båda tidsperioderna varit så att de flesta kritiska artiklarna om svenskt bistånd var

riktade mot den afrikanska kontinenten. I *Tabell 7.3* ser vi även att 10 av de totalt 22 kritiska artiklarna, behandlade Afrika som biståndsområde. Det innebär att 45 % av alla kritiska artiklar gentemot bistånd, oavsett tvåårsperiod, handlade om bistånd till Afrika.

En jämförelse mellan tvåårsperioderna visar att av de 15 kritiska artiklarna 1995-1996 behandlade 8 stycken Afrika, vilket är 53 % av tvåårsperiodens kritiska artiklar. Under tidsperioden 2007-2008 behandlade endast 2 av det totala antalet 7 stycken kritiska artiklar Afrika, vilket ger oss 29 %. Även dessa procentsatser är beräknade utifrån *Tabell 7.3*. Detta visar alltså på en procentuell minskning av kritiska artiklar om biståndet till Afrika. Samtidigt bör man ha i åtanke att de kritiska artiklarna under den andra tvåårsperioden var relativt få, men Afrika var ändå det område, tillsammans med Asien, som flest kritiska artiklar om bistånd riktade sig mot. Då antalet artiklar är få bör man vara försiktig med att dra för djärva slutsatser. Med utgångspunkt i det här resultatet kan vi trots det konstatera att en stor del av de kritiska artiklarna under båda perioderna handlade om svenskt bistånd till Afrika, även om hypotesen styrks till störst del under tvåårsperiod ett snarare än tvåårsperiod två.

Sammanfattningsvis visar våra resultat på att ungefär varannan artikel (45 %), som är kritisk, är riktad mot just Afrika. Tillförlitligheten i våra resultat kan som tidigare nämnt ifrågasättas p.g.a. det låga antal artiklar som andra periodens resultat bygger på. Däremot tyder våra resultat på att hypotes två i stor utsträckning stämmer, även om man bör vara medveten om att det inte går att dra generella slutsatser angående varken den svenska mediebevakningen eller den svenska biståndsdebatten.

7.2.2 Analys

Då huvudhypotesen och underhypotesen i vissa avseenden är tätt sammankopplade kommer vissa effekter från huvudhypotesens analys behandlas även i detta avsnitt. Detta då de varit betydelsefulla även för underhypotesens resultat. Av de artiklar som behandlar svenskt bistånd berör en stor del Afrika som mottagarområde. Enligt oss kan det till stor del förklaras av det faktum att Afrika är den världsdel som får störst del av det svenska biståndet. Det faller sig därmed naturligt att även media uppmärksammar detta mottagarområde i störst utsträckning. Som vi tidigare pekat på har kritiska inlägg i biståndsdebatten, under båda tvåårsperioderna, till stor del handlat om just Afrika. Vi tror att en av förklaringarna till det är det faktum att Afrika mottagit stora summor pengar under en längre tid, samtidigt som omfattande problem i många av länderna fortfarande kvarstår. Afrika fortsätter således att vara en kontinent med enorma klyftor och ekonomiska svårigheter. Detta presenteras närmare i teoridelen.

Under tvåårsperioden 1995-1996 var ett större antal, såväl som en större procentsats av de kritiska artiklarna riktade mot Afrika än under tvåårsperioden 2007-2008. Generellt var det, som tidigare nämnt, fler antal kritiska artiklar under första tvåårsperioden jämfört med den andra. Vad som ligger bakom det lägre antalet artiklar i den andra tvåårsperioden är svårt att skönja men skillnader skulle

kunna bero på olika specifika händelser som fått olika stor uppmärksamhet i media under tidsperioderna.

En eventuell förklaring till den låga andelen kritiska artiklarna riktade mot Afrika, liksom det låga antalet kritiska artiklar generellt under år 2007-2008, skulle kunna vara att en stor del av den mediala uppmärksamheten av svenskt bistånd år 2008 riktades mot Burma. Detta beskrevs i analysen av huvudhypotesen, men är värt att tilläggas även i detta sammanhang. Många av de artiklarna om cyklonen var neutrala snarare än negativa och händelsen upptog alltså stor plats i medierna. Det stora uppmärksammandet av cyklonen i Burma kan bero på att humanitära katastrofer troligen lockar fler läsare än andra sammanhang där bistånd är verksamt. Vi tror även att den växande sensationsjournalistiken kan vara en orsak till att katastrofer får allt större utrymme i nyhetsrapporteringen. Som beskrivits tidigare är det möjligt att nyhetsrapporteringen om bistånd till andra kontinenter fick stå till sidan för rapporteringen om cyklonen i Burma. Enligt oss kan följderna ha blivit färre kritiska artiklar om Afrika år 2008, liksom färre kritiska artiklar generellt.

Något som vi också redan nämnt är att många artiklar år 1995 handlade om den sydafrikanske medborgarrättskämpen Allan Boersk och var kritiska till sin karaktär. Detta har självfallet haft betydelse för den stora mängden kritiska artiklar om det svenska biståndet till Afrika under tvåårsperioden 1995-1996. Vidare har vi diskuterat huruvida folkmordet i Rwanda år 1994 skulle ha kunnat påverka karaktären på och mängden av artiklarna, under tvåårsperioden 1995-1996. Vi fann dock ytterst få artiklar om Rwanda dessa år och avsåg därmed tanken på att händelsen skulle ha haft någon större betydelse för vårt resultat.

Vi hade förväntat oss att det under 2007 och 2008 skulle vara fler kritiska artiklar om bistånd till Afrika. Skälet till det var dels Riksrevisionens rapporter från år 2007 och dels debatten kring den kritiska boken *Sveriges Afrikanska krig*. En förklaring till att den sistnämnda faktorns påverkan inte märktes tydligare i resultatet skulle kunna vara att boken inte publicerades förrän i september 2008. Troligen betyder det att boken endast gjorde någon inverkan på stickprovet från november 2008, varför vår undersökning till stor del missar debatten kring *Sveriges Afrikanska krig*.

Trots att det här resultatet verifierar vår hypotes bör man vara uppmärksam på att vissa av tidsperioderna innefattar ett lågt antal artiklar och därmed gör att det är svårt att dra alltför stora slutsatser av det. Tänkas kan att om andra stickprov tagits under de valda åren, hade resultatet kunnat se annorlunda ut. Vår teoridell och resultatet av vår undersökning visar emellertid på att Afrika är det geografiska mottagarområde vars bistånd, under båda tvåårsperioderna, i störst utsträckning presenteras i kritiska ordalag.

8 Slutsats

Syftet med vår uppsats har varit att studera den svenska biståndsdebatten i media. Vi utgick från hypoteserna att debatten kring bistånd blivit alltmer kritisk och att bistånd till Afrika är det som utsätts för mest kritik. Det empiriska materialet vi använt oss av är artiklar om bistånd från Dagens Nyheter och Aftonbladet. Avgränsningen av materialet kom av att vi tog två stickprov, åren 1995-1996 och 2007-2008. Då vi genom en kvantitativ innehållsanalys kodat och studerat de aktuella artiklarna fann vi att huvudhypotesen om en ökad kritik i den mediala biståndsdebatten i princip falsifierades, medan underhypotesen om att mest kritik riktas mot Afrika till stor del verifierades.

Resultatet kopplat till huvudhypotesen visar att det år 1995-1996 var 10 % fler kritiska artiklar om bistånd än år 2007-2008. Det är dock viktigt att poängtera att de kritiska artiklarna inte under något år utgör majoriteten av tidningarnas artiklar om svenskt bistånd, vilket visar på en bredd av åsikter i debatten. Störst procent kritiska artiklar var det år 1995 och minst var det år 2008. Med avseende på underhypotesen visade resultatet att det svenska biståndet till Afrika var det som kritiserades mest under 1995-1996. Afrika var även, tillsammans med Asien, det mottagarområde vars bistånd kritiserades i störst omfattning år 2007-2008. Som förklaring till Afrikas bistånds överrepresentation bland de kritiska artiklarna, har vi bland annat nämnt det faktum att Sverige bidragit med enorma summor pengar till Afrikas utveckling, samtidigt som stora problem fortfarande kvarstår. Att biståndet till Afrika under år 1995-1996 utsattes för större kritik än år 2007-2008, beror bland annat på oegentligheterna kopplat den sydafrikanska medborgarrättskampen Allan Boersk år 1995. Denna skandal ligger även till viss del bakom att tidsperioden 1995-1996 generellt visade på större medial kritik gentemot bistånd än vad tidsperioden 2007-2008 gjorde. Bakgrunden till den minskade kritiken av biståndet under år 2007-2008 tror vi kan vara sådant som regeringens nedskärning av antal mottagarländer och en dominans av neutrala artiklar om bistånd till Burma.

Samtidigt har vi sökt poängtera den bristande tillförlitligheten i vårt resultat, vilken kommer av exempelvis godtyckligheten i kodningen och det begränsade antalet artiklar. Att vi i slutändan hade så pass få artiklar att basera resultaten på beror på uppsatsens tidsram och omfång. Många artiklar sorterades även bort under processens gång, då de utifrån våra hypoteser saknade relevans. Detta gör det svårt för oss att helt avfärda huvudhypotesen. Således tror vi att det som lyftes fram i teoridelen är relevant och mycket väl kan ha påverkat den mediala biståndsdebatten till en kritisk framtoning. Främst tänker vi på de två kritiska granskningsrapporter som Riksrevisionen publicerade år 2007, varav en ledde till en ytterligare granskning, tillkallad av Sida. Granskningarna tillsammans med

framväxten av sensationsjournalistik ger oss ytterligare skäl tro att huvudhypotesen ändå kan ha bärkraft.

Svenskt bistånd är och har ofta varit utsatt för kritik av olika slag. Som tidigare nämnt finns det tecken på att människor i allmänhet vet tämligen lite om biståndet. Dessutom anses bistånd vara en känslig sektor, vilken till viss mån är beroende av allmänhetens förtroende. Därmed har media som opinionsbildare en viktig roll i sin skildring av biståndsdebatten. Om kritiken mot det svenska biståndet, i motsats till resultatet, har ökat, skulle detta kunnat påverka opinionen till att bli mer kritisk. Detta hade i sin tur kunnat leda till en lägre biståndsvilja och även lägre biståndsstanslag, vilket vi menar vore negativt för många länders utveckling. Vi kan tänka oss att det biståndsberoende Afrika är det område som skulle drabbas hårdast av ett minskat bistånd. Vår undersökning tyder emellertid inte på att biståndet mottagit mer kritik under de senaste åren i förhållande till åren i mitten på 1990-talet. Resultatet överensstämmer med opinionssiffrorna av den svenska biståndsviljan, vilken var högre år 2007-2008 i förhållande till år 1995-1996. Är resultatet riktigt tror vi att risken för en minskning i förtroendet av bistånd är mindre, vilket skulle verka positivt för sektorn. Även om vår underhypotes gällande en omfattande kritik gentemot bistånd till Afrika till stor del verifierades, går det som väl är inte att skönja en trend av ökad kritik.

Då vi inte har avsett att ge en representativ bild av biståndsdebatten i media, vore det intressant att följa upp denna studie med en av större omfattning. Denna skulle kunna undersöka fler mediekällor och längre tidsperiod, för att ge ett mer tillförlitligt resultat. Därutöver vore det givande att i studien fördjupa sig mer i effekter av medias framställning av bistånd och eventuella skillnader i detta, länder emellan. Vidare vill vi poängtera att andra mediala källor än de traditionella, ökar i både mängd och inflytande. Biståndsdebatten påverkas därför även av åsikter som förs fram via bloggar och olika typer av hemsidor. Utan att någon vetenskaplig studie genomförts tycker vi oss även märka att en stor del av de bloggar som handlar om bistånd är kritiska i sin karaktär. Detta är viktigt att uppmärksamma då, framför allt många unga, allt oftare upphämtar information från dessa källor. Då man vill studera vad som influerar människors uppfattning om bistånd, bör man alltså även ta hänsyn till de här källorna.

Avslutningsvis vill vi säga att det svenska biståndet, som vilken annan verksamhet som helst, självfallet bör utsättas för granskning och kritiseras när felaktigheter framkommer. Utredningar av biståndsverksamheten är nödvändiga och kan i många fall leda till förbättrad kvalitet på biståndet. Emellertid menar vi att en förhastad kritik på svaga grunder skulle kunna underminera biståndet, vilket vi ser som en fara då vi anser bistånd fylla en viktig funktion. Vår förhoppning är därför att den mediala biståndsdebatten i fortsättningen kommer att ge uttryck för negativa respektive positiva ståndpunkter poängtera då de är befogade.

9 Referenser

9.1 Sekundärmaterial

- Aftonbladets hemsida. *Nordens största tidning har 1,4 miljoner läsare varje dag*
http://koncernen.aftonbladet.se/tidningen/tidningen_i_siffror/ (Hämtad: 2009-05-11)
- Bergström, Göran - Boréus, Kristina, 2005. *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Danielsson, Anders-Wohlgemuth, Lennart, 2005. "Swedish development co-operation in perspective." s. 518-545 i Hoebink, Paul – Stokke, Olav (red) *Perspectives on European development co-operation: policy and performance of individual donor countries and the EU*. New York: Routledge.
- Esaiasson, Peter – Gilljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Wängnerud, Lena, 2007. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts juridik. (3:e uppl.)
- Ekengren, Ann-Marie, 2000. "Det frivilliga biståndet", s.355-364 i *Det nya samhället*, (red)Holmberg, Sören - Weibull Lennart. Göteborg: SOM Institutet
- Ethno Press, *Afrika*.
<http://www.ethnopress.se/afrika.htm> (Hämtad: 2009-05-11)
- Franzosi, Roberto, 2008. "Content analysis: Objective, systematic, and quantitative description of content" i *Content analysis*, Franzosi, Roberto (red). London: SAGE
- Ghersetti, Marina, 2004. "Sensationsjournalistikens mekanismer", s.241-265 i *Medierna och demokratin*, Nord, Lars - Strömbäck, Jesper (red). Lund: Studentlitteratur.
- Helge, Ostbye, 2004. *Metodbok för mediavetenskap*. Malmö: Lyber Ekonomi.

- Hansson, Wolfgang 2009. *Åtta tusen miljarder i bistånd*. Aftonbladet; 11 maj, 2009.
<http://www.aftonbladet.se/nyheter/article1549101.ab>
- Hagberg et al, 2004. *Den ekonomiska krisen i Finland och Sverige. Uppgången, fallet och återhämtningen 1985-2000*. Reviderad 2004-09-23
<http://www.international.se/jonungfinland04.pdf> (Hämtad: 2009-05-12)
- Johansson, Bengt, 2004. "Journalistikens nyhetsvärderingar", s.223-240 i *Medierna och demokratin*, Nord, Lars - Strömbäck, Jesper (red). Lund: Studentlitteratur
- Johansson, Folke – Westerståhl, Jörgen, 1985. *Bilden av Sverige*. Stockholm: Studieförbundet Näringsliv och Samhälle.
- Krause, Pär 2007. *Det svenska biståndsberoendet – om intressen och värderingar inom den svenska biståndsindustrin*. Stockholm: Brommatryck & Brolins AB.
- Köling, Ulrika – Köster, Therese – Sjödin, Karin – Vries, Tove De, 2008. *Medieutveckling 2008*. Stockholm: Radio- och tv-verket.
http://www.rtvv.se/_upload/Publikationer/Medieutveckling%202008.pdf,
 (Hämtad: 2009-05-11)
- Liljeström, Magnus, 2008. *Sidas attitydmätning om utveckling och bistånd 2008*
 Power-pointpresentation, via länken till Sida. 2008-05-13. Uppdaterad: 2008-12-30
<http://www.sida.se/sida/jsp/sida.jsp?d=732> (Hämtad: 2009-05-10)
- Lodenus, Anna-Lena 2008. *Bistånd ifrågasatt - en kartläggning av biståndsdebatten*.
http://www.diakonia.se/documents/public/NEWS/Rapport_Bistand_ifragasatt.pdf
 (Hämtad: 2009-05-03)
- Maxwell, McCombs, 2004. *Setting the agenda : the mass media and public opinion*. Oxford: Polity.
- Nilsson, Bengt 2009. *Sidas bistånd förstör för Afrikas fattiga*. Expressen; 12 maj, 2007.
<http://www.expressen.se/debatt/1.676385> (Hämtad: 2009-05-20)
- Nord, Lars - Strömbäck, Jesper (red.) 2007. *Medierna och demokrati*. Malmö: Studentlitteratur.
- Norris, Pippa, 2000. *A virtuous circle*. Cambridge: Cambridge University Press.

Otter, Mark, 2003. "Domestic public support for foreign aid: does it matter?", *Third World Quartely* Vol. 24, Nr.1, Sida 115-125.

Regeringskansliets hemsida, *Sveriges politik för global utveckling*. Uppdaterad 2009-01-08
<http://www.regeringen.se/sb/d/10423> (Hämtad: 2009-05-05)

Riksrevisionens hemsida, *Om riksrevisionen*, 2006-10-23
http://www.riksrevisionen.se/templib/pages/SubStartPage____506.aspx
(Hämtad: 2009-05-05)

Riksrevisionens hemsida, *Oegentligheter inom bistånd - Är Sidas kontroll av biståndsinsatser via enskilda organisationer tillräcklig?* 2005-05-09
http://www.riksrevisionen.se/templib/pages/EArchiveItemPage____555.aspx?publicationid=2479&order=ZmFsc2U= (Hämtad: 2009-05-07)

SADEV: s hemsida, *Startsida*
<http://www.sadev.se/Bazment/1.aspx> (Hämtad: 2009-05-07)

Sidas hemsida, *Olika typer av stöd*
<http://www.sida.se/sida/jsp/sida.jsp?d=1357> (Hämtad: 2009-05-03)

Sidas hemsida, *Parisdeklarationen - nya metoder för ett effektivare utvecklingssamarbete*. Uppdaterad 2008-06-13
<http://www.sida.se/sida/jsp/sida.jsp?d=1350&a=40445&searchWords=parisdeklarationen> (Hämtad: 2009-05-04)

Sidas hemsida, *Steg på vägen*. Uppdaterad 2005-12-05
<http://www.sida.se/sida/jsp/sida.jsp?d=733&a=4986> (Hämtad: 2009-05-04)

Sidas hemsida, *Vecka 40*. Uppdaterad 2007-11-01
<http://www.sida.se/sida/jsp/sida.jsp?d=1644&a=33639> (Hämtad: 2009-05-05)

Sidas hemsida, *Sidas egen granskning av enskilda organisationer visar två fall av oegentligheter*. Pressmeddelande 2008-03-19
<http://www.sida.se/sida/jsp/sida.jsp?d=137&a=39630&searchWords=riksrevisionen> (Hämtad: 2009-05-05)

Sidas hemsida, *Samarbete i siffror - Afrika*, Uppdaterad: 2009-03-30
<http://www.sida.se/sida/jsp/sida.jsp?d=101&a=3764> (Hämtad: 2009-05-12)

Sidas hemsida, *Varför ger Sida stöd till Afrika?* Uppdaterad: 2007-04-18.
<http://www.sida.se/sida/jsp/sida.jsp?d=101&a=3760> (Hämtad: 2009-05-11)

Sidas hemsida, *Sidas samarbetsorganisationer* Uppdaterad: 2009-01-26
http://www.sida.se/?d=107&a=1838&language=sv_SE (Hämtad: 2009-05-19)

Sidas hemsida, Sidas bistånd ökar kraftigt 2006 -större satsning på Afrika och katastrofer. Pressmeddelande 2005-10-20
<http://www.sida.se/?d=137&a=1648> (Hämtad: 2009-05-01)

Washington TT-Reuters, 2008. Svenskt bistånd bäst i världen. Svenska Dagbladet: 5 december, 2008.
http://www.svd.se/nyheter/utrikes/artikel_2151711.svd (Hämtad: 2009-05-02)

9.2 Primärmaterial

Det enklaste sättet att nå artiklarna som vi använt i vår undersökning är genom någon av sökmotorerna *Mediaarkivet* eller *Presstext* då artiklarna från tidsperioden 1995-1996 inte längre finns att tillgå på varken Aftonbladet eller Dagens Nyheters hemsidor. Därmed kan vi inte ange någon Internetlänk till artiklarna men presenterar här nedan namnet på artikeln, publiceringsdatum och författarens namn då det framkommer.

9.2.1 Dagens Nyheter

TT 1995. *Bistånd gick till lyxbostad. Allan Boesak får svensk kritik.* Dagens Nyheter; 8 februari, 1995.

Spängs, Thorbjörn 1995. *Svensk offervilja trots kris. Hjälporganisationerna slog insamlingsrekord 1994.* Dagens Nyheter; 8 februari, 1995.

REDAKTÖR: MARIANNE STENBERG. Dagens Nyheter; 12 februari, 1995.

Spängs, Thorbjörn 1995. *Allan Boesak polisanmäls av Sida.* Dagens Nyheter; 9 februari, 1995.

Fp behöver bli mindre tvärsäkert. Maria Leissner borde öppna för en omprövning av socialingenjörernas elitparti. Dagens Nyheter, 6 februari, 1995.

TT 1995. *Stockholm ger stöd till Sarajevo.* Dagens Nyheter; 5 maj, 1995.

TT 1995. *Fyra miljarder i östbistånd.* Dagens Nyheter; 4 maj, 1995.

Hernbäck, Eva 1995. *Unga mödrar i Mexiko får svenskt stöd.* Dagens Nyheter; 3 maj, 1995.

Kristna rådet höjer rösten. Dagens Nyheter; 2 maj, 1995.

Riksteatern som gränslös scen. Premiär för dansen när Årets teaterdagar öppnar i Hallaunda i dag

TT 1995. *Pierre Schori till Ukraina.* Dagens Nyheter; 10 augusti, 1995.

Carlblom, Carl 1996. *Långa köer till öppen riksdag.* Dagens Nyheter; 11 februari, 1996.

Hagerfors, Anna-Maria 1996. *Kunskap botar håglöshet.* Dagens Nyheter; 8 februari, 1996.

Hagerfors, Anna-Maria 1996. *Hemresor förbereds. Flyktingar utbildas i väntan på beslut om asyl.* Dagens Nyheter; 8 februari, 1996.

Vinterhed, Kerstin 1996. *NORDKOREA: Hjälp behövs från Sverige.* Dagens Nyheter; 7 februari, 1996.

Reinfeldt, Fredrik 1996. *"Riksdagen måste halveras". Sveriges riksdag har onödigt många ledamöter för dagens politiska verklighet, skriver Fredrik Reinfeldt.* Dagens Nyheter; 10 maj, 1996.

TT 1996. *Eriksson utreder polisarbete.* Dagens Nyheter; 9 maj, 1996.

Lindgren, Eva 1996. *Bhuttos glans bleknar.* Dagens Nyheter; 8 maj, 1996.

Falk, Jan 1996. *Miljöprojekt i Riga får lån.* Dagens Nyheter; 7 augusti, 1996.

Ett litet bidrag till en stor sak. De svenska insatserna i vattenfrågan är värda all respekt men borde kunna flerdubblas. Dagens Nyheter; 7 augusti, 1996.

Ljungberg, Dick 1996. *Väljare värnar vården. Majoritet vill hellre ha högre skatt än nedskärningar.* Dagens Nyheter; 6 augusti, 1996.

Kriisa, Lennart 1996. *KI-chef reformerar Sydafrika.* Dagens Nyheter; 6 augusti, 1996.

Två miljoner till Burundi. Dagens Nyheter; 5 augusti, 1996.

Tro och existens: 200 miljoner barn svälter. Dagens Nyheter; 10 november, 1996.

Hellberg, Anders 1996. *Sverige kan spela ny roll.* Dagens Nyheter, 8 november, 1996.

"Utred stöd mot apartheid" Dagens Nyheter; 6 november, 1996.

Svenska miljoner ger ökad säkerhet. Dagens Nyheter; 6 november, 1996.

Kubu, Mert 1996. *"Stängs Ignalina ruineras Litauen"* Dagens Nyheter; 5 november, 1996.

TT 1996. *Carl Tham JO-anmäld.* Dagens Nyheter; 4 november, 1996.

- Telehjälp till Sarajevo i hamn.* Dagens Nyheter; 4 november, 1996.
- Sverige utökar bistånd till flyktingar.* Dagens Nyheter; 9 november, 2008.
- REPLIK. "Ord som förpliktar". RFSU och biståndsorgan kräver konkreta åtgärder av Margot Wallström och Maria Larsson.* Dagens Nyheter; 4 november, 2008.
- TT 1995. *"Ge hivpositiva kvinnor ökat stöd"* Dagens Nyheter; 11 februari, 1995.
- Karlsson, Börje 1995. *Leissner slåss mot vårdnadsbidraget. Nyvalda folkpartiledaren på kollisionskurs med partistyrelsen i flera frågor.* Dagens Nyheter; 6 februari, 1995.
- TT 1995. *Schori reser österut.* Dagens Nyheter; 5 maj, 1995.
- Molin, Kari 1995. *Inga dödsrum på barnhem. Kinakännare mildrar kritik.* Dagens Nyheter; 11 augusti, 1995.
- Zaar, Christina 1996. *Havet förenar kvinnor. Östersjön tema för årets Kvinnor kamässa.* Dagens Nyheter; 10 maj, 1996.
- Falk, Jan 1996. *Vattenkunskap går på export.* Dagens Nyheter; 10 augusti, 1996.
- Schuck, Johan 2007. *Ekonomiskt uppsving i Afrika.* Dagens Nyheter; 7 februari, 2007.
- Jönsson, Per 2007. *Per Jönsson: Smygvägen till NATO.* Dagens Nyheter; 10 februari, 2007.
- Norralfalk, Maria 2007. *INLÄGG/BISTÅND.* Dagens Nyheter; 5 februari, 2007.
- Håstad, Disa 2007. *"Hjälporgan får vänja sig vid granskning"* Dagens Nyheter; 5 februari, 2007.
- TT 2007. *Folkpartiet vill frysa biståndet till Vietnam.* Dagens Nyheter; 12 maj, 2007.
- Wolodarski, Peter 2007. *Peter Wolodarski: Vindarna vänder.* Dagens Nyheter, 10 maj, 2007.
- Hammarström, Bosse och Ulla 2007. *DÖDSFALL Göte Lidvall Grundade Sandöskolan för svenskt bistånd.* Dagens Nyheter; 13 maj, 2007.
- Öberg, Helena 2007. *Hjälparbete bra för karriären.* Dagens Nyheter; 12 maj, 2007.
- Hansson, Nils 2007. *Raga-improvisation på piano.* Dagens Nyheter; 8 november, 2007.
- TT 2008. *Kidmans baddräkt var värd nio kor.* Dagens Nyheter; 10 februari, 2008.
- Carlbohm, Mats 2008. *Terrorexpert välkomnar regeringens nya strategi.* Dagens Nyheter; 9 februari, 2008.

TT 2008. *Stjärnas baddräkt blir till kor*. Dagens Nyheter; 5 februari, 2008.

Bengtson, Eva-Maria 2008. *Hon vill ge rättvisa varor hippfaktor*. Dagens Nyheter; 11 maj, 2008.

Fogde, Lotta 2008. *Oförsvarbart dyrt. Kolumnen: Lotta Fogde om en samhällsinstitution utan tydligt syfte*. Dagens Nyheter; 10 maj, 2008.

Koblanck, Anna 2008. *Utvisning hot mot svensk biståndschef*. Dagens Nyheter; 10 maj, 2008.

Hellberg, Anders 2008. *Sverige erbjuder hjälp med experter*. Dagens Nyheter; 8 maj, 2008.

TT 2008. *Sveriges ambassad söker ett tiotal saknade svenskar*. Dagens Nyheter; 8 maj, 2008.

Kihlström, Staffan 2008. *Långt över 20 000 dödsoffer*. Dagens Nyheter; 7 maj, 2008.

Kihlström, Staffan 2008. *Byråkratiskt krångel försvårar hjälp*. Dagens Nyheter; 7 maj, 2008.

TT 2008. *Sverige hjälper till cyklonoffer*. Dagens Nyheter; 6 maj, 2008.

Svenska experter till Bangkok. Dagens Nyheter; 9 maj, 2008.

Björklund, Ludvig 2008. *Svenska soldater står redo att hjälpa till*. Dagens Nyheter; 7 maj, 2008.

Åman, Johannes 2008. *Vit mans börda Kolumnen: Anders Isaksson om intressena i biståndspolitik*. Dagens Nyheter; 9 augusti, 2008.

9.2.2 Aftonbladet

Mattson, Åsa 1995. *Tack för att ni finns, Inga & Yngve*. Aftonbladet; 11 februari, 1995.

Svenning, Olle 1995. *Ridå för prästen som blev lyxliurare - Polisen utreder...* Aftonbladet; 8 februari, 1995.

Protestera i samma tåg - det tar mera - Sätt färg på... Aftonbladet; 1 maj, 1995.

Hycklare hos Mandela. Aftonbladet; 8 februari, 1996.

Lind, Per 1996. *Sluta inte att satsa på röjning av minfälten*. Aftonbladet; 11 augusti, 1996.

Jiborn, Magnus 1996. *Insinuationer och fri fantasi*. Aftonbladet; 10 augusti, 1996.

Nyberg, Mikael 1996. *Den lönsamma välviljan*. Aftonbladet; 6 augusti, 1996.

Åström, Bengtsson Karin 1996. *Bosniens kvinnor får rullande mödravård*. Aftonbladet; 5 augusti, 1996.

Rundkvist, Fredrik 1996. *Hemliga Sydafrika-dokument förstördes*. Aftonbladet; 4 november, 1996.

Ni har blåst Kongo, ministern! Aftonbladet; 7 februari, 2008.

Svensson, Tommy 2007. *När Afrikas sak var vår*. Aftonbladet, 10 februari, 2007.

Carlsson, Mattias 2008. *Betalade nio kor för en baddräkt*. Aftonbladet, 10 februari, 2008.

Carlsson, Gunilla 2008. *Det finns hopp för Kongo*. Aftonbladet, 4 februari, 2008.

Har hon rätt? Håller du med biståndsminister Gunilla... Aftonbladet, 4 februari, 2008.

Bilaga 1.

Kodschema

1. Tidning

- 1 Aftonbladet (1)
- 2 Dagens Nyheter (2)

2. Biståndets *ursprung*

- 3 Sverige (1)
- 4 EU (2)
- 5 Internationellt (3)
- 6 Annat enskilt land/länder (4)
- 7 Framkommer ej (5)

3. Biståndets *ursprung* specificerat

- 8 Sida/Staten (1)
- 9 Annan svensk organisation/organisationer (2)
- 10 *Icke-svenskt* (3)
- 11 Framkommer ej (4)

4. Värdering av biståndet

- 12 Negativ (1)
- 13 Positiv (2)
- 14 Neutral (3)

5. Biståndets geografiska mottagarområde

- 15 Afrika (1)
- 16 Asien (2)
- 17 Latinamerika (3)
- 18 Europa (4)
- 19 Oceanien (5)
- 20 Nordamerika (6)
- 21 Ingen särskild (7)
- 22 Mellanöstern (8)
- 23 Flera områden (9)

6. Aktörer som uttalar sig om biståndet

- 24 Politiker/politiska förbund (1)
- 25 Näringslivsmedlemmar (2)
- 26 Ingen särskild (3)
- 27 Civilsamhället (4)
- 28 Stater (5)
- 29 Organisationer (6)
- 30 Sida (7)
- 31 Forskare (8)

7. Aktörer som ligger bakom artikeln

- 32 Politiker (1)
- 33 Näringslivsmedlemmar (2)
- 34 Civilsamhället (3)
- 35 Framkommer ej (4)
- 36 Aftonbladets journalister (5)
- 37 Dagens nyheter journalister (6)
- 38 Organisationer (7)
- 39 TT (8)

8. Vad som kritiseras hos biståndet

- 40 Ineffektivitet (1)
- 41 Användningsområde (2)
- 42 Oegentligheter (3)
- 43 Storleken (4)
- 44 Ej kritisk (5)
- 45 Generellt (6)